

Hond Bijt Hond

*Zicht op bijtincidenten van hond
op hond in Nederland*

Auteur
Samantha Steenbergen

Bijtincidenten van hond op hond in Nederland

Afstudeerwerkstuk

Auteur

Naam: Samantha Steenbergen
Opleiding: Diergezondheid & Management
E-mail: samantha.steenbergen@hotmail.com
3023988@aeres.nl

Opdrachtgever

Aeres Hogeschool Dronten
De Drieslag 4
8251 JZ, Dronten

Afstudeerdocent

Loes Spit
l.spit@aeres.nl

Doetinchem

5 november 2023

DISCLAIMER

Dit rapport is gemaakt door een student van Aeres Hogeschool als onderdeel van zijn/haar opleiding. Het is géén officiële publicatie van Aeres Hogeschool. Dit rapport geeft niet de visie of mening van Aeres Hogeschool weer. Aeres Hogeschool aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor enig schade voortvloeiend uit het gebruik van de inhoud van dit rapport.

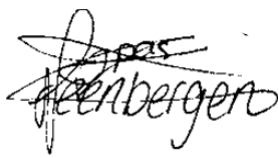
VOORWOORD

Mijn interesse gaat uit naar "uitdagende" hondenrassen die in onze maatschappij ter discussie staan, wegens de problematiek die zij met zich mee lijken te nemen. Dit is ontstaan toen ik professioneel ging werken met deze hondenrassen, maar al snel zag ik dat er een groot gebrek aan feiten was. Deze feiten zijn onmisbaar voor een degelijk beleid om hond-gerelateerde problematiek te verminderen. Hierdoor wist ik in mijn tweede leerjaar al dat mijn afstudeeronderzoek raakvlakken zou gaan hebben met maatschappelijke, hond-gerelateerde problematiek.

Voor u ligt dan ook het onderzoek naar de problematiek die ontstaat vanuit hond-op-hond bijtincidenten binnen Nederland. Het onderzoek brengt verschillende aspecten van recente hond-op-hond bijtincidenten in kaart, waaronder de ernst van de incidenten, betrokken hondenrassen en omstandigheden waaronder het incident plaatsvond.

Ik wil graag mijn scriptiebegeleider, Loes Spit, bedanken voor haar frisse blik tijdens de begeleiding. Dit is onmisbaar geweest in het tot stand komen van het onderzoek.

Doetinchem, 5 november 2023

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Samantha Steenbergen'. The signature is stylized with a large, looped 'S' and a cursive 'Steenbergen'.

Samantha Steenbergen

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	5
Summary.....	6
Hoofdstuk 1 – Inleiding.....	7
1.1 Hondenbezit in Nederland.....	7
1.2 Van agressie tot bijtincident	8
1.3 Bijtincidenten, politiek & maatschappij.....	9
1.5 Het onderzoek	11
Hoofdstuk 2: Methodologie	12
2.1 Onderzoeksmethode	12
2.2 Dataverzameling.....	12
2.3 Onderzoekspopulatie	13
2.4 Data-analyse	14
Hoofdstuk 3: Resultaten.....	15
3.1 De ernst van de schade	15
3.2 Verband tussen bijtincidenten en hondenrassen	16
3.3 Verband tussen bijtincidenten en aanlijnsituatie	19
Hoofdstuk 4: Discussie	20
4.1 Reflectie op de onderzoeksmethode	20
4.2 Reflectie op de resultaten.....	21
4.2.1 De ernst van de schade	21
4.2.2 Verband tussen bijtincidenten en hondenrassen	21
4.2.3 Verband tussen bijtincidenten en aanlijnsituatie	22
Hoofdstuk 5: Conclusie & aanbevelingen	23
5.1 De conclusie	23
5.2 De aanbevelingen	24
5.2.1 Aanbevelingen op korte termijn.....	24
5.2.2 Aanbevelingen op lange termijn	25
Bibliografie	27
Bijlage 1: Enquête	29
Bijlage 2: lijst hoog-risicohonden	30
Bijlage 3: hond-op-hond bijtincidenten in de media.....	31
Bijlage 4: Online kanalen voor enquête	32

SAMENVATTING

Sinds de COVID-19-pandemie is het aantal honden in één jaar gestegen van 1,7 naar 1,9 miljoen. Professionals signaleren een grotere problematiek sinds het hondenbezit in Nederland zo is gestegen. Eén van de maatschappelijke discussies die dit met zich meebrengt, is het ontstaan van bijtincidenten. Er is steeds meer onderzoek beschikbaar dat meer inzicht geeft in het ontstaan van bijtincidenten. Er ontbreken echter gegevens over de factoren die een rol spelen bij (ernstige) bijtincidenten tussen honden. Deze gegevens zijn nodig om een effectief beleid te ontwikkelen om (ernstige) bijtincidenten terug te dringen.

Het doel van dit onderzoek is om bijtincidenten van hond-op-hond inzichtelijker te maken gericht op de factoren ernst, hondenrassen en aanlijnsituatie. Hiervoor is de hoofdvraag opgesteld: *“Hoe ziet een gemiddeld bijtincident van hond-op-hond in Nederland eruit, gekeken naar de ernst van het incident, de betrokken hondenrassen en de aanlijnsituatie?”*

De drie opgestelde deelvragen beantwoorden samen de hoofdvraag. Deze bekijken de ernst van een bijtincident en het verband tussen de ernst en de betrokken hondenrassen en de aanlijnsituatie. Het onderzoek bestond uit een online enquête onder hondenbezitters wiens hond recentelijk gebeten is door een andere hond. De enquête vraagt de hondenbezitter naar de verschillende factoren die een rol spelen bij een bijtincident: ernstgraad van de schade, betrokken hondenrassen en de aanlijnsituatie van de betrokken honden.

Uit de resultaten blijkt dat bijtincidenten met weinig fysieke schade het meest voorkomen en dat een gemiddeld bijtincident een ernstgraad heeft van 1,69 op een schaal van 1 tot 5. Rasgroepen spelen een mogelijke voorspellende rol bij het voorkomen van een bijtincident. Het onderzoek laat zien dat hoog-risicohonden ernstigere bijtincidenten veroorzaken. Tot slot blijkt dat 85% van de bijtende honden los van de lijn liep ten tijde van het bijtincident, maar dat de aanlijnsituatie geen effect had op de ernst van een incident.

Het onderzoek resulteert in de volgende aanbevelingen op korte termijn:

- strenger handhaven op de aanlijnplicht;
- invoeren van een tijdelijke muilkorfplicht voor grote honden uit rasgroepen 1, 2 en 3 en voor hoog-risicohonden;
- corrigeren van de onderzoeksresultaten naar de frequentie en verdeling van hondenrassen in Nederland.

Het onderzoek resulteert in volgende aanbevelingen op lange termijn:

- beleid ontwikkelen om bijtincidenten terug te dringen gericht op de voorspellende factoren van bijtincidenten (eigenaar-gerelateerde en situationele factoren);
- instellen van een landelijk registratiesysteem voor bijtincidenten;
- herhalingsonderzoek doen onder een bredere onderzoeksgroep;
- vervolgonderzoek doen naar de bijtende hond na een bijtincident.

SUMMARY

Since the COVID-19 pandemic, the number of dogs in the Netherlands has increased from 1.7 million to 1.9 million in just one year. Professionals have noted a growing concern with the surge in dog ownership, leading to an elevated incidence of dog related problems. One of the societal discussions arising from this surge is the emergence of dog biting incidents. While there is an increasing body of research shedding light on the causes of these incidents, there is still a lack of data concerning the factors contributing to (severe) dog-on-dog bite incidents. This data is crucial for the development of effective policies aimed at reducing (severe) dog biting incidents.

The objective of this study is to provide insights into dog-on-dog biting incidents, focusing on severity, dog breeds involved, and leash situations. To achieve this, the primary question posed is: "What does the average dog-on-dog biting incident in the Netherlands look like, considering the severity of the incident, the dog breeds involved, and the leash situation?"

To answer the primary question, three sub-questions have been formulated to examine the severity of a biting incident and the relationship between severity and the involved dog breeds and the leash situation. The research involved an online survey administered to dog owners whose dogs had been recently bitten by another dog. The survey inquired about various factors contributing to a biting incident, including the severity of damage, the breeds of the involved dogs, and the leash situation during the incident.

The findings reveal that biting incidents resulting in minimal physical damage are the most common, with an average severity rating of 1.69 on a scale of 1 to 5. Breed groups play a potential predictive role in the occurrence of biting incidents. The research demonstrates that high-risk dogs are associated with more severe biting incidents. Additionally, the study indicates that 85% of the biting dogs were off-leash at the time of the incident, but the leash situation had no effect on the severity of the incident.

As a result of the study, the following short-term recommendations are proposed:

- stricter enforcement of leash laws;
- introduction of a temporary muzzle requirement for large dogs in breed groups 1, 2, and 3, as well as for high-risk dogs;
- the correction of the research results regarding the frequency and distribution of dog breeds in the Netherlands.

The following long term recommendations are proposed:

- policy development to reduce dog biting incidents, focusing on predictive factors (owner-related and situational);
- the establishment of a national incident reporting system for dog bites;
- conducting follow-up research involving a broader research population;
- further investigation into the biting dog after a bite incident.

HOOFDSTUK 1 – INLEIDING

1.1 Hondenbezit in Nederland

In 2019 bezit 17,8% van de huishoudens tenminste één hond, wat neerkomt op zo'n 1,7 miljoen honden binnen Nederland (Dibevo, 2019). Tegenwoordig bezitten de meeste mensen een hond voor de gezelschap en beweging (Trendpanel-Gezelschapsdieren, 2019). In 2007 waren er volgens onderzoek van TNS-NIPO nog zo'n 1,5 miljoen honden (TNS-Nipo, 2007). Over een periode van twaalf jaar is het aantal gehouden honden in Nederland gestegen met tweehonderdduizend.

Sinds de uitgebroken COVID-19 pandemie -februari 2020- is het aantal honden in één jaar tijd gestegen van 1,7 miljoen naar 1,9 miljoen (Dibevo, 2021). Dit houdt in dat het aantal gehouden honden in dat jaar met evenveel gestegen is als in de twaalf jaren daarvoor. Sinds de coronacrisis werken veel mensen thuis, wat een mogelijke verklaring is voor het fors gestegen aantal aankopen van puppy's en buitenlandse herplaatsers in 2020.

Binnen Nederland heeft dus een sterke groei in het aantal honden plaatsgevonden. Deze honden nemen met regelmaat de nodige maatschappelijke discussies met zich mee, zowel in de media als binnen de Nederlandse politiek. Bijtincidenten door honden is een voorbeeld van zo'n probleem dat veel discussie met zich meebrengt. Dit is onder andere te zien aan de honderden online reacties op Facebookberichten van de media over bijtincidenten en de politieke debatten die hier over gevoerd zijn. In 2016 en 2017 was er in de media een aantal verslagen te zien van ernstige bijtincidenten. De Nederlandse overheid merkte deze incidenten ook op. Bijtincidenten en de hierbij betrokken honden(rassen) kregen op politiek niveau voor het eerst sinds de afschaffing van de Regeling Agressieve Dieren -2008- (zie 1.3 Bijtincidenten, politiek & maatschappij) weer aandacht. Oud-staatssecretaris Van Dam opperde maatregelen die zouden gaan gelden voor een groep hondenrassen (Dam, 2017). De twee jaren hierop volgde met een doorgaande discussie. Tot een onderzoek in opdracht van minister Schouten, die dierenwelzijn in haar portefeuille heeft, aantoonde dat er geen onderbouwing was voor een gegeneraliseerd beleid op basis van het ras van de hond (Pluijmakers, Bowen, & Fatjo, 2019). Ondanks deze resultaten blijft er nog veel discussie ontstaan over bepaalde hondenrassen. Dit kan blijven bestaan, omdat er momenteel nog geen feiten bekend zijn over bijtincidenten, de ernst van de schade van dergelijke incidenten, omstandigheden hiervan (zoals het wel of niet naleven van de aanlijnplicht) en de betrokken hondenrassen. Hierom kwamen bijtincidenten en de hierbij betrokken hondenrassen in 2021 weer onder de aandacht na een reeks bijtincidenten tussen honden, in bepaalde gevallen met dodelijke afloop (Hart-van-Nederland, 2021; Dagblad-van-het-Noorden, 2021; Hart-van-Nederland, 2020; RTVOost, 2020; AD, 2020). In 2023 geeft VVD-Kamerlid Erik Haverkort aan dat hij door dergelijke incidenten een verbod wil op honden die door hun uiterlijke karakteristieken grote schade aan kunnen richten bij een bijtincident (Haverkort, 2023).

Stijgende hond-gerelateerde problematiek als gevolg van de coronacrisis

In de media is een aanzienlijke stijging te zien in het aantal ernstige bijtincidenten vanaf 2020, wat samenvalt met de sterke stijging in het aantal gehouden honden (zie bijlage 3). Hondengedragstherapeut en initiatiefneemster van Stichting Alert en Hond Veilig Nederland Yvette van Veldhuijsen geeft aan dat er in haar opvang voor agressieve honden sinds de piek COVID pandemie een forse stijging te zien is van opvanganvragen van jonge of nieuw aangeschafte honden die gevaarlijk agressief vertonen. Door de sterke groei in het aantal honden zijn er vanuit deze deskundigen

zorgen dat het aantal ernstige bijtincidenten in de - nabije- toekomst alleen maar gaat stijgen (Veldhuijsen, 2021) (Dibevo, 2021).

1.2 Van agressie tot bijtincident

Bijtgedrag van de hond is een gedragselement dat behoort tot agressie. De literatuur omschrijft agressie als "een component uit verschillende gedragsketens die het reguleren van het concurreren om waardevolle bronnen – voedsel, schuilplekken, territorium, partners of sociale status – als doel heeft" (Lockwood, 2016). Agressie is een normaal onderdeel binnen communicatie van honden, maar kan problematisch zijn als de agressieve reactie buiten proporties is binnen de gegeven context. De maatschappij lijkt agressie pas als problematisch te ervaren als er – potentieel – veel schade door ontstaat in de vorm van bijtincidenten waar medische zorg voor nodig is.

Mediaberichten die enkel agressie uitlichten waarbij ernstige schade is ontstaan aan de gebetene onderschrijven dit.

Er zijn verschillende vormen van agressie, zoals de onschuldige spelagressie tot aan de moeilijk te voorspellen prooiagressie. Problematische agressievormen die volgens onderzoek het meest lijken voor te komen bij honden zijn angst-, pijn- en intraspecifieke agressie (Mills, et al., 2020) (Tiira, Sulkama, & Lohi, 2016) (Sueda & Malamed, 2014) (Minder-Hondenbeten, 2021). Het is van belang om te weten welke factoren een verhoogd risico geven op het ontstaan van agressief gedrag met een bijtincident als gevolg.

Hoe komt een bijtincident tot stand?

Onderzoek toont aan dat eigenaar-gerelateerde factoren (manier van omgang met de hond) en situationele factoren (de omstandigheden waarin een incident plaatsvindt) de belangrijkste factoren zijn als het aankomt op het voorspellen van het bijtrisico van een hond (Pluijmakers, Bowen, & Fatjo, 2019). Gedragstherapeuten geven aan op basis van ervaring dat pijn bijvoorbeeld een belangrijke situationele factor is die het risico op agressief gedrag aanzienlijk vergoot. Deze factoren omvatten de opvoeding, historie en verzorging van de hond, de mate van onder controle hebben en de situatie waarin de hond bijt. Hond-gerelateerde factoren, zoals de genetica van de hond en het betrokken ras, kwamen naar voren als belangrijke factoren bij het voorspellen van het bijtrisico, maar waren gerangschikt als minder belangrijk dan de eigenaar-gerelateerde en situationele factoren. (Pluijmakers, Bowen, & Fatjo, 2019).

De invloed van erfelijkheid op agressie en bijtincidenten

Elk hondenras heeft zijn eigen rasomschrijving. Hierin staat niet alleen het uiterlijk van het ras beschreven, maar ook het karakter waaraan een gemiddelde hond van het ras aan zou moeten voldoen. Dit suggereert al dat gedrag in bepaalde mate erfelijk is en dat niet enkel opvoeding en omgeving gedrag bepalen. Er bestaat nog altijd discussie over of gedrag erfelijk is en zo ja in welke mate.

Het nature-nurture-debat speelt bij gedrag van honden een grote rol. Dit richt zich op de vraag of gedragingen voorkomen door aanleg/erfelijkheid -nature- of door opvoeding en omgevingsfactoren -nurture-. In 2019 heeft een grootschalig onderzoek bij 14.000 honden, die resultaten uit gedragsonderzoek vergeleek met genetisch onderzoek, erfelijke gedragskenmerken aangetoond. Het ging hierbij om veertien rastypische gedragskenmerken die in hoge mate erfelijk bepaald waren (MacLean, Snyder-Mackler, VonHoldt, & Serpell, 2019). De resultaten uit dit onderzoek onderschrijven dat er verschillende karakteromschrijvingen zijn per ras en dat karakter in bepaalde mate erfelijk is.

Agressie is volgens onderzoek één van de gedragskenmerken die voor een belangrijk aandeel genetisch wordt overgedragen en daarmee ook verschilt per ras. Het gaat hierbij vooral om agressie naar vreemde personen en naar andere honden – intraspecifieke agressie. (MacLean, Snyder-Mackler, VonHoldt, & Serpell, 2019) (Salonen, et al., 2020). Naast agressie zijn karaktereigenschappen zoals onzekerheid of angst ook erfelijk (Tiira, Sulkama, & Lohi, 2016). Dit houdt in dat twee van de meest voorkomende vormen van agressie – angst en intraspecifieke agressie – een belangrijke genetische basis hebben.

Het verschil tussen hond-hond en hond-mens agressie

Bij agressie is er verschil tussen agressie van een hond gericht op een andere hond en agressie van een hond gericht op een mens. Het onderzoek naar erfelijkheid van agressie (Maclean, et al. 2019) toont hierbij aan dat de erfelijke basis voor deze twee vormen van agressie ook verschilt. Op de eerste plaats is er dus een genetische oorzaak aangetoond voor zowel hond- als mensgerichte agressie. Het onderzoek laat echter zien dat de hondenrassen verschillend zijn. De hondenrassen die gemiddeld hoog scoorden op agressie gericht op soortgenoten scoorden gemiddeld laag op agressie gericht op vreemde mensen (Salonen, et al., 2023). Hierom is het belangrijk om ook in dit onderzoek het onderscheid te maken tussen hond-hond en hond-mens bijtincidenten.

Dit onderzoek richt zich op hond-op-hond incidenten, aangezien hier momenteel in Nederland nog geen data over bekend is. Politici hebben tijdens debatten of openbare statements meerdere malen gedurende de afgelopen jaren aangehaald dat bepaalde hondenrassen in de media voorkomen wegens het veroorzaken van ernstige bijtincidenten. De Minister gaf hierop aan dat meer wetenschappelijk onderzoek belangrijk is voordat de overheid maatregelen kan nemen (Schouten, 2018). Voor hond-op-mens bijtincidenten bestaan dergelijke onderzoeken al wel (TNS-Nipo, 2007) (Hondenbescherming, 2023).

1.3 Bijtincidenten, politiek & maatschappij

Vermindering ernstige bijtincidenten door rasgebonden regelgeving

Zoals te lezen is in paragraaf 1.2 "zo komt een bijtincident tot stand" is genetische aanleg een factor die meegenomen dient te worden in het bijt risico. Deze genetica is hetgeen dat het onderscheid maakt tussen de verschillende hondenrassen (Ostrander, 2007). De Nederlandse overheid heeft kenbaar gemaakt het ras van een hond belangrijk te vinden, wat terug te zien is in de -voorgestelde- maatregelen om agressie en incidenten terug te dringen. Deze waren namelijk bijna allen gebonden aan bepaalde hondenrassen (Overheid.nl, 2009) (Dam, 2017).

De overheid heeft, zoals hierboven te lezen is, op verschillende momenten vanaf 1993 landelijke maatregelen genomen of voorgesteld om het aantal ernstige bijtincidenten te verminderen door middel van generieke wetgeving op basis van het ras van de hond. De Regeling Agressieve Dieren (1993-2008) richtte zich enkel op honden die aan de uiterlijke kenmerken voldeden van het pitbulltype. Deze is in 2008 komen te vervallen, toen bleek dat het aantal ernstige bijtincidenten niet was gedaald. Na deze Regeling Agressieve Dieren is er in Nederland geen rasgebonden wetgeving meer van kracht geweest, hoewel er wel een rasgebonden wetsvoorstel lag van 2017 tot 2019. De rassen die vielen onder dit wetsvoorstel staan vanaf 2017 bekend als "hoog-risicohonden". Een lijst van de 21 hondenrassen die hiertoe behoren, is te vinden in bijlage 2. Het gaat hierbij om hondenrassen die bij bijten in staat zijn tot het toebrengen van bovenmatig ernstige bijtschade (dood tot gevolg, het verlies van spier en/of orgaanweefsel). De bijtstijl, -intensiteit en de fysieke verschijning van het ras bepalen of deze een hoog-risicoras is. Meerdere Europese landen, waaronder Duitsland en Frankrijk hebben momenteel nog

wel rasgebonden regelgeving voor honden (Ambassade De France, 2022) (Landeshauptstadt München, 2022).

Deze generieke regelgeving op basis van het hondenras heeft een grote impact op de eigenaren en liefhebbers van de rassen en ook op het welzijn van deze honden. Het doel van het wetsvoorstel van oud-staatssecretaris Van Dam uit 2017 was dan ook om middels een fok- en importverbod deze hondenrassen uit te laten sterven in Nederland. Voor de honden die onder deze regelgeving vallen, komt het welzijn in het geding. Deze honden zouden volgens voorstellen een permanente korte-aanlijnplicht ($< 1,5\text{m}$) en een muilkorfgebod krijgen. De korte aanlijnplicht beperkt de hond aanzienlijk in het kunnen uitvoeren van soorteigen gedrag en hiermee brengt een dergelijk wetsvoorstel het welzijn van de hond in geding (Tilbeurgh, 2020). Deze ingrijpende regelgeving is momenteel niet feitelijk te onderbouwen. Er is namelijk wereldwijd een groot gebrek aan representatieve cijfers op het gebied van hondenrassen en bijtincidenten. Om een - eventueel rasgebonden- beleid, om ernstige bijtincidenten terug te dringen, feitelijk te onderbouwen zijn bepaalde gegevens nodig. Hierbij gaat het op de eerste plaats om de verdeling van hondenrassen binnen een land. Daarbij is het aantal bijtincidenten, de ernst hiervan, belangrijke omstandigheden en het betrokken ras van belang voor dit onderzoek.

Een belangrijke omstandigheid waar dit onderzoek zich mede op heeft gericht, is de aanlijnplicht. De eerder benoemde mediaberichten over ernstige bijtincidenten tussen honden lijken tenminste één factor gemeenschappelijk te hebben. De bijtende hond was volgens deze mediaberichten namelijk in bijna alle gevallen los van de lijn op een locatie waar wel een aanlijnplicht geldt. Hierdoor is besloten om de omstandigheid "aanlijnplicht" mee te nemen in dit onderzoek.

Zoals hierboven is omschreven, gaat een groot gedeelte van de aandacht rondom bijtincidenten uit naar het ras of type van de hond. Echter, om het onderzoek statistisch significant te houden, neemt dit onderzoek geen individuele rassen en types mee. Dit onderzoek kijkt naar de rasgroep, volgens FCI indeling, van de betrokken honden bij een incident en of deze honden volgens het voorstel van Van Dam in 2017 vallen onder de term "hoog-risicohond".

1.5 Het onderzoek

Hond-gerelateerde problematiek is een terugkerend onderwerp op de politieke agenda en beslissingen hierover brengt maatschappelijke discussie met zich mee. Momenteel ontbreken cijfers over hond-op-hond bijtincidenten in Nederland. Om een maatschappelijk draagbaar beleid te maken om hond-gerelateerde (bijt)problematiek te verminderen, is het van belang om deze te baseren op feiten en cijfers. Het inzichtelijk maken van belangrijke factoren rondom een hond-op-hond bijtincident vormt hiervoor de basis. Dit onderzoek richt zich op deze factoren.

Hoofvraag

Hoe ziet een gemiddeld bijtincident van hond-op-hond in Nederland eruit, gekeken naar de ernst van het incident, de betrokken hondenrassen en de aanlijnsituatie?

Deelvragen

1. Wat is de ernst van de schade van bijtincidenten van hond-op-hond in Nederland?
2. Wat is het verband tussen de ernst van een incident en het ras van de betrokken honden?
3. Wat is het verband tussen de ernst van een incident en de aanlijnsituatie van de betrokken honden?

De verwachting is dat dit onderzoek aan zal tonen dat honden die onder de groep "hoog-risicohonden" vallen vaker betrokken zijn bij een ernstig bijtincident dan honden uit de groep "niet-hoog-risicohonden". Hier tegenover is de verwachting dat niet-hoog-risicohonden vaker betrokken zullen zijn bij bijtincidenten met een lichtere schade en dat deze minder ernstige bijtincidenten vaker voorkomen dan ernstige incidenten. Tot slot is de verwachting dat loslopende honden bovengemiddeld betrokken zijn in een bijtincident en dat de schade hierbij groter is dan bij een incident waar één of beide honden waren aangelijnd.

Het doel van dit onderzoek is om hond-op-hond bijtincidenten inzichtelijk te maken, gericht op de mate van schade door een incident, het betrokken hondenras en de omstandigheden waaronder het incident plaatsvond. De resultaten van dit onderzoek geven gemeentes en de landelijke politiek de benodigde handvatten en inzichten om een effectief beleid te ontwikkelen om bijtincidenten (van hond-op-hond) in Nederland terug te dringen.

Het volgende hoofdstuk beschrijft de methodologie van het onderzoek. Deze gaat in op de onderzoeksmethode, de wijze van dataverzameling, en –analyse. Hoofdstuk 3 laat de resultaten uit het onderzoek en de analyse zien en hoofdstuk 4 omvat de discussie met een reflectie op het onderzoek. Vervolgens beschrijft hoofdstuk 5 de conclusie die de onderzoeker trekt uit de beschreven resultaten. Het onderzoek sluit af met een lijst van de gebruikte referenties en enkele bijlages.

HOOFDSTUK 2: METHODOLOGIE

Dit hoofdstuk omschrijft en onderbouwt de onderzoeksmethode van dit onderzoek en op welke manier de dataverzameling is verlopen. Hiernaast beschrijft het de onderzoekspopulatie en steekproefgrootte. Tot slot staat de manier van data-analyse per deelvraag omschreven.

2.1 Onderzoeksmethode

Dit onderzoek is een kwantitatief onderzoek en geeft antwoord op de vraag: *“Hoe ziet een gemiddeld bijtincident van hond-op-hond in Nederland eruit, gekeken naar de ernst van het incident, de betrokken hondenrassen en de aanlijnsituatie?”*. In deze scriptie zijn namelijk feiten onderzocht die in de analyse zijn gekwantificeerd, uitgedrukt in cijfers. Hierbij legt het onderzoek verbanden tussen verschillende factoren die deel uitmaken van een bijtincident. Het gaat om de factoren “schade”, “ras” en “aanlijnplicht”.

Het onderzoek bestaat uit een online enquête die geplaatst is op verschillende aselecte, hond-/diergerelateerde Facebookgroepen. Een overzicht van deze Facebookgroepen is te vinden in bijlage 4. De enquêtevragen zijn zo opgesteld dat de interpretatie van de deelnemers minimaal effect hebben op de resultaten. Dit is gedaan door complete, maar objectieve meerkeuzevragen te gebruiken en deze concreet toe te lichten. Hierdoor beïnvloeden de verschillende perspectieven van hondeneigenaren op begrippen zoals “agressie”, “incidenten” en “schade” zo min mogelijk. De antwoordmogelijkheden van de vraag die de mate van fysieke schade in kaart bracht, zijn objectief gemaakt door bij de schaalverdeling een omschrijving toe te voegen van de verwoningen:

- Graad 1 – Schade aan de huid, maar geen hechtingen nodig
- Graad 2 – Schade aan huid en hechtingen nodig
- Graad 3 – Schade aan huid en spieren/pezen en hechtingen nodig
- Graad 4 – Ernstige schade aan spieren en/of organen en een operatie nodig
- Graad 5 – Hond is overleden door zeer ernstige schade

De enquête heeft in de periode van 20 december 2021 tot en met 31 januari 2022 uitgestaan. De enquête staat in bijlage 1.

In de week voordat de enquête werd uitgezet, bestond er een proefperiode. In deze proefperiode zijn fouten uit de enquête gehaald. Dit ging om enkele spellingsfouten. Tien personen met een verschillende hoeveelheid aan voorkennis hebben de enquête getest.

Er is gekozen voor een online enquête, omdat dit een grote en diverse onderzoeksgroep bereikt. Hierdoor komen de onderzoeksresultaten direct van de bron, namelijk de eigenaar die met zijn/haar hond een bijtincident heeft meegemaakt. Dit in tegenstelling tot onderzoeken die via dierenartsen, gemeentelijke meldingen of aangiftes gedaan zijn, waarbij vaak niet alle variabelen bekend zijn.

2.2 Dataverzameling

De resultaten bestaan uit data uit de online enquête. Deze enquête is geplaatst op verschillende Facebookgroepen met een gecombineerd bereik van ongeveer 50.000 Nederlandse mensen. Dit zijn Facebookgroepen die hond- of diergerelateerd zijn, maar niet gerelateerd zijn aan bepaalde hondenrassen of type honden. Hiernaast is de enquête gedeeld op de sociale media kanalen van een Nederlandse dierenwinkelketen met een gecombineerd bereik van ongeveer 30.000 personen.

De enquête bestond uit tien vragen, waarvan drie open vragen en zeven meerkeuze vragen. De eerste enquêtevraag beantwoordde de eerste deelvraag over de ernst schade ten gevolge van het incident. Deze vraag gaf per graad van de ernst van een incident een objectieve beschrijving van de fysieke schade (zie bijlage 1). De derde en vierde vraag gaven data over de omstandigheden rondom het incident, namelijk of de honden aangelijnd waren of losliepen en of er een aanlijnplicht gold. Vervolgens gaven vraag vijf tot en met acht inzicht in de hondenrassen die bij het incident betrokken waren en vraag negen verzamelde demografische gegevens van de deelnemer. Bij de tiende vraag was er ruimte voor opmerkingen van de deelnemer. De resultaten vanuit vraag twee vielen buiten de onderzoeksvragen van dit onderzoek, maar waren interessant voor de aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

2.3 Onderzoekspopulatie

De onderzoeksgroep bestaat uit Nederlandse burgers die in de afgelopen drie jaar een incident van hond op hond, met fysieke schade als gevolg, meegemaakt hebben met hun eigen hond. Aangezien niet bekend is hoeveel hondeneigenaren een recentelijk hond-hond incident hebben meegemaakt, gebruikt het onderzoek de totale populatie hondeneigenaren om de steekproefgrootte te bepalen. Voor de doeleinden van dit onderzoek wordt een Nederlandse hondeneigenaar gedefinieerd als een burger van Nederland die één of meerdere honden in zijn bezit heeft. Het precieze aantal Nederlandse burgers dat één of meerdere honden bezit, is niet bekend. Het geschatte aantal hondeneigenaren is berekend op basis van onderzoek uitgevoerd door Dibevo in 2020 en gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek van 2022. Het totale aantal huishoudens in Nederland bedroeg aan het begin van 2022 ongeveer 8,1 miljoen. Uit het onderzoek van Dibevo is gebleken dat in 2019 ongeveer 17,8% van de huishoudens in Nederland één of meerdere honden bezat.

Dit maakt de onderzoeksgroep $N \approx 1.440.000$. Hiermee is de steekproefgrootte $n = 385$ bij een foutmarge van 5% en een betrouwbaarheidsinterval van 95%.

De uiteindelijke onderzoeksgroep omvatte $n = 657$ hondeneigenaren die voldeden aan de bovenstaande criteria.

2.4 Data-analyse

De onderzoekseenheden die de analyse meeneemt zijn de ernst van het incident – in vijf oplopende gradaties van fysieke schade, de betrokken hondenrassen (wel of geen HR-hond en de rasgroepen) en de omstandigheden van het incident (aangelijnde of loslopende honden in een aanlijn- of losloopgebied). Beschrijvende statistiek geeft de individuele resultaten weer per factor van een bijtincident (bijvoorbeeld: percentages ernstige bijtincidenten vs. lichte bijtincidenten of percentages van betrokken hondenrassen). De verschillende onderzochte variabelen zijn door middel van een ANOVA-analyses getoetst op statistische significantie.

Voor de analyse van de resultaten is gebruik gemaakt van het statistische programma JASP. Hieronder staat per deelvraag beschreven op welke manier de resultaten geanalyseerd zijn.

1. Wat is de ernst van de schade van bijtincidenten van hond-op-hond in Nederland?

De resultaten van deze vraag zijn geanalyseerd door middel van beschrijvende statistiek. In JASP is berekend wat de percentages zijn per ernstgraad van een incident en wat de gemiddelde ernstgraad van de schade was.

2. Wat is het verband tussen de ernst van een incident en het ras van de betrokken honden?

Deze deelvraag is beantwoord door beschrijvende statistiek en de bevinden hieruit te toetsen op statistische significantie. De significantie is getoetst middels een "two-way ANOVA" analyse. Deze analyse is tweemaal uitgevoerd. Eerst is de ernst van een incident genomen als gemeten waarde en zijn de verschillende rasgroepen genomen als variabelen. Hiernaast is de ANOVA analyse uitgevoerd met de ernst van een incident als gemeten waarde en "wel of geen hoog-risicohond" als variabele.

Het was in dit onderzoek niet mogelijk om de resultaten te analyseren als het onderzoek zou kijken naar individuele hondenrassen. Hiervoor was de steekproefgrootte per hondenras te klein. Hierom is ervoor gekozen om de rassen in te delen in rasgroepen (Raad van Beheer, 2023) en onderscheid te maken tussen hoog-risicohonden en overige type honden (Dam, 2017).

3. Wat is het verband tussen de ernst van een incident en de aanlijnsituatie van de betrokken honden?

Bij deze deelvraag is tweemaal een "two-way ANOVA" analyse gebruikt om de beschrijvende statistiek te toetsen op statistische significantie. Hierbij is eerst de ernst gebruikt als gemeten waarde en de aanlijnsituatie van de betrokken honden als variabele. Vervolgens is de ernst gebruikt als gemeten waarde en of het incident wel of niet in een losloopgebied plaatsvond als variabele waarde. Hiernaast is er aanvullende beschrijvende statistiek gebruikt om de aanlijnsituatie rondom bijtincidenten volledig in kaart te brengen.

HOOFDSTUK 3: RESULTATEN

In dit hoofdstuk staan de resultaten van het onderzoek weergegeven. Het hoofdstuk is ingedeeld aan de hand van de deelvragen. Per deelvraag staan de belangrijkste resultaten weergegeven. De resultaten van de deelvragen geven gecombineerd het antwoord op de hoofdvraag: *"Hoe ziet een gemiddeld bijtincident van hond-op-hond in Nederland eruit, gekeken naar de ernst van het incident, de betrokken hondenrassen en de aanlijnsituatie?"*

3.1 De ernst van de schade

In tabel 1 is weergegeven wat de verdeling is van de ernstgraad van de schade onder bijtincidenten van hond-op-hond bijtincidenten. In deze tabel is te zien dat bijtincidenten met een lage ernstgraad vaker voorkomen dan bijtincidenten met een hogere ernstgraad. Van alle onderzochte bijtincidenten is 57,8% van ernstgraad 1 (N=379) en 1,8% van ernstgraad 5 (N = 12).

Tabel 1

Een overzicht van de frequentie van bijtincidenten (n=657) en het percentage van het totaal per ernstgraad van de schade.

Schade	Frequentie	Percentage
1 – Schade aan de huid, geen hechtingen nodig	379	57,774 %
2 – Schade aan huid en hechtingen nodig	164	25,000 %
3 – Schade aan huid en spieren/pezen en hechtingen nodig	62	9,451 %
4 – Ernstige schade aan spieren en/of organen en een operatie nodig	39	5,945 %
5 – Hond is overleden door zeer ernstige schade	12	1,829 %
Totaal	657	100 %

De ernstgraad van een gemiddeld hond-op-hond bijtincident bedraagt 1,69 op een schaal van 1 tot 5. Een bijtincident met ernstgraad 1 komt het meeste voor.

3.2 Verband tussen bijtincidenten en hondenrassen

In tabel 2 is een overzicht te zien van de rasgroepen van de bijtende honden, afgezet tegen het aantal bijtincidenten per ernstgraad van de schade. In de eerste rij is bijvoorbeeld te zien dat bij ernstgraad 1 de honden uit rasgroep 1 23,7% van deze incidenten hebben veroorzaakt.

Er zijn enkele zaken die opvallen in de resultaten uit tabel 2. Onafhankelijk van de schade veroorzaken de rasgroepen 1 (herdershonden en schapendrijvers) en rasgroep 3 (terriërs) de meeste incidenten in verhouding tot het totale aantal incidenten. Per ernstgraad van de schade komen de overige rasgroepen in vergelijkbare percentages voor als bijtende hond. Opvallend is dat het percentage van rasgroep 2 (pinchers, schnauzers, molossers en sennenhonden) vanaf ernstgraad 3 sterk stijgt.

Tabel 3 laat zien wat de gemiddelde ernstgraad van de schade is per rasgroep. Hier is te zien dat rasgroep 10 gemiddeld de bijtincidenten veroorzaken met het meeste fysieke schade met een gemiddelde ernstgraad van 2,7 op een schaal van 1 tot 5. Rasgroep 2 volg hierop met bijtincidenten met een gemiddelde ernstgraad van 2,0. Vervolgens veroorzaken de honden uit rasgroep 5 bijtincidenten met een gemiddelde ernstgraad van 1,8. De honden uit rasgroep 1 en 3 veroorzaken bijtincidenten met een gemiddelde ernstgraad van 1,9. De honden die bijtincidenten veroorzaken met gemiddeld de minste fysieke schade zijn honden uit rasgroep 4 (teckels) en 9 (gezelschapshonden).

De gemiddelde ernstgraad van de schade van een bijtincident door een hoog-risicohond is 1,9 en voor overige honden is dit 1,6.

Tabel 2

Frequentietabel voor de rasgroepen van de bijtende honden in relatie tot de schade

Schade	Rasgroep	Frequentie	Percentage	Schade	Rasgroep	Frequentie	Percentage
1	1	90	23.7%	2	1	60	36.6%
	2	34	9,0%		2	20	12.2%
	3	83	21,9%		3	24	14.6%
	4	6	1.6%		4	1	0.6%
	5	17	4.5%		5	10	6.1%
	6	9	2.4%		6	6	3.7%
	7	9	2.4%		7	1	0.6%
	8	54	14.2%		8	16	9.8%
	9	22	5.8%		9	2	1.2%
	10	1	0.3%		10	2	1.2%
	Overig	54	14.2%		Overig	22	13.4%
	Totaal	379	100%		Totaal	164	100%
3	1	15	24.2%	4	1	8	20.5%
	2	13	21,0%		2	8	20.5%
	3	14	22.6%		3	12	30.8%
	4	0	0.0%		4	0	0.0%
	5	6	9.7%		5	1	2.6%
	6	2	3.2%		6	0	0.0%
	7	1	1.6%		7	0	0.0%
	8	2	3.2%		8	5	12.8%
	9	2	3.2%		9	0	0.0%
	10	1	1.6%		10	2	5.1%
	Overig	6	9.7%		Overig	3	7.7%
	Totaal	62	100%		Totaal	39	100%
5	1	2	16.7%				
	2	2	16.7%				
	3	1	8.3%				
	4	0	0.0%				
	5	1	8.3%				
	6	0	0.0%				
	7	1	8.3%				
	8	2	16.7%				
	9	0	0.0%				
	10	0	0.0%				
	Overig	3	25.0%				
	Total	12	100%				

Tabel 3

Gemiddelde ernstgraad van de schade per rasgroep

↓ Schade	→ Rasgroepen bijtende hond										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Overig
GEM.	1,697	2,013	1,687	1,143	1,829	1,588	1,583	1,544	1,231	2,667	1,625

Tabel 4 laat zien dat er een significant verschil bestaat tussen de ernst van een bijtincident en tot welke rasgroep de bijtende en de gebeten hond behoort. De verschillen in de gemiddelde ernstgraad van de schade per rasgroep zijn significante verschillen.

Tabel 4

ANOVA toets op een significant verschil in ernstgraad tussen de verschillende rasgroepen

Rasgroep	Sum of squares	df	Mean squares	F	p
Bijtende hond	24,378	1	2,438	2,545	0,005
Gebeten hond	22,955	1	2,296	2,391	0,009

Getoetst op een significant verschil bij $p < 0,05$

Tabel 5 omschrijft per ernstgraad van de schade of de betrokken honden vielen onder de omschrijving van "hoog-risicohond". Hierbij is opvallend dat de bijtende hond vaker van het type hoog-risicohond is dan de gebeten hond. Dit verschil wordt groter naarmate de ernstgraad toeneemt. Bij ernstgraad 3 en 4 behoren ruim 50% van de bijtende honden tot de hoog-risicohonden. Opvallend is dat bij graad 5 het aandeel van de bijtende honden die tot hoog-risicohonden behoren beduidend lager is met 25%.

Tabel 5

Frequentietabel (in %) voor hoog-risicohonden per ernstgraad van de schade

Schade	Bijtende hond: HR-hond	Gebeten hond: HR-hond
1 (N= 379)	26,1%	16,1%
2 (N= 163)	25,7%	9,2%
3 (N= 62)	50,0%	16,1%
4 (N= 39)	53,8%	7,7%
5 (N= 12)	25,0%	8,3%

Tabel 6 laat zien dat er een significant verschil bestaat tussen de ernst van een bijtincident en of de bijtende hond wel of geen hoog-risicohond is. Gecombineerd met de data uit de beschrijvende statistiek kan je concluderen dat hoog-risicohonden ernstigere bijtincidenten veroorzaken dan overige honden.

Er is geen significant verband tussen de ernst van een bijtincident en of de gebeten hond wel of geen hoog-risicohond is. Er is tevens geen interactie-effect.

Tabel 6

ANOVA toets op een significant verschil in ernstgraad tussen hoog-risicohond(HR-hond) en overige honden

Wel of geen HR-hond	Sum of squares	df	Mean squares	F	p
Bijtende hond	8,667	1	8,667	9,012	0,003
Gebeten hond	1,780	1	1,780	1,851	0,174
Bijtende hond * Gebeten hond	0,213	1	0,213	0,222	0,638

Getoetst op een significant verschil bij $p < 0,05$

3.3 Verband tussen bijtincidenten en aanlijnsituatie

De honden die in dit onderzoek gebeten werden door een andere hond liepen in 53,6% van de gevallen aan de lijn en in 46,4% van de gevallen los van de lijn. De honden die in dit onderzoek tot de bijtende honden behoren, liepen in 14,8% van de gevallen aan de lijn. De bijtende hond liep dus in 85,2% van de gevallen los. De gemiddelde ernstgraad van de schade als de bijtende hond aan de lijn liep, is 1,5 en als de bijtende hond los liep is de gemiddelde ernstgraad 1,7.

De bijtincidenten vonden in 53,1% van de gevallen plaats in een gebied zonder aanlijnplicht (bijvoorbeeld een losloopgebied). In 46,9% van de gevallen gold er een aanlijnplicht op de locatie waar het bijtincident zich afspeelde. Van de bijtincidenten was het in 35,6% van de incidenten het geval dat de bijtende hond los liep waar er een aanlijnplicht gold. De gemiddelde ernstgraad van de schade is in zowel het losloopgebied als in een gebied met aanlijnplicht 1,7.

Tabel 7 laat zien dat er geen significant verschil is in de ernstgraad van de schade tussen de aanlijnsituaties (loslopend of aan de lijn) van de bijtende of de gebeten hond. Er is een interactie-effect tussen de variabelen.

Tabel 7

ANOVA toets op een significant verschil in ernstgraad tussen de aanlijnsituaties van de bijtende en de gebeten honden

Aanlijnsituatie	Sum of squares	df	Mean squares	F	p
Gebeten hond	2,828	1	2,828	2,915	0,088
Bijtende hond	0,296	1	0,296	0,305	0,581
Gebeten hond * bijtende hond	5,922	1	5,922	6,103	0,014

Getoetst op een significant verschil bij $p < 0,05$

Tabel 8 laat zien dat er geen significant verschil is tussen de ernstgraad van een incident en of het incident plaatsvond in een losloopgebied of in een gebied waar een aanlijnplicht gold.

Tabel 8

ANOVA toets op een significant verschil in ernstgraad tussen de incidenten in een losloopgebied of een gebied met aanlijnplicht

Aanlijnplicht	Sum of squares	df	Mean squares	F	p
	0,006	1	0,006	0,006	0,937

Getoetst op een significant verschil bij $p < 0,05$

HOOFDSTUK 4: DISCUSSIE

Het doel van dit onderzoek is om hond-op-hond bijtincidenten inzichtelijk in kaart te brengen, gericht op de mate van schade door een incident, het betrokken hondenras en de omstandigheden waaronder het incident plaatsvond. Dit hoofdstuk omvat de discussie van het onderzoek. Deze discussie zal ingaan op de zwaktes van de methodologie. Hiernaast zijn de sterke punten van de aanpak benadrukt, zoals de directe toegang tot de ervaringen van hondeneigenaren en de mogelijkheid om een grote en diverse steekproef te bereiken. De hoofdstuk reflecteert ook op de resultaten die in het vorige hoofdstuk zijn beschreven.

Hiernaast zijn de implicaties van de bevindingen beschreven en hoe deze kunnen bijdragen aan het begrijpen en aanpakken van hond-op-hond bijtincidenten in Nederland.

4.1 Reflectie op de onderzoeksmethode

De gebruikte onderzoeksmethode (het verspreiden van een online enquête via social media) maakte een steekproef mogelijk. De online enquête is een effectieve benadering om directe input te verkrijgen van eigenaren die persoonlijke ervaring hebben met bijtincidenten met hun honden. Het onderzoek naar hond-op-hond bijtincidenten kent enkele zwaktes waar de overheid rekening mee dient te houden bij het formuleren van beleid op basis van deze resultaten. De zwaktes van de methodologie staan hieronder beschreven:

1. **Zelfselectiebias:** De enquête is verspreid via hond- en diergerelateerde Facebookgroepen, wat kan leiden tot zelfselectiebias. Mensen die al interesse hebben in dit onderwerp of persoonlijk betrokken zijn bij hond-op-hond bijtincidenten, kunnen meer geneigd zijn om deel te nemen. Dit kan de resultaten beïnvloeden, omdat de ervaringen en meningen van deze groep mogelijk niet representatief zijn voor de gehele populatie van hondeneigenaren.
2. **Bepaalde demografische diversiteit:** Omdat de enquête is verspreid via Facebookgroepen, kan het zijn dat de deelnemers een specifieke demografische groep vertegenwoordigen. Hierdoor kunnen bepaalde subgroepen van hondeneigenaren ondervertegenwoordigd zijn in de steekproef. Dit beperkt de generaliseerbaarheid van de resultaten.
3. **Geheugen- en rapportagebias:** Deelnemers zijn gevraagd om gegevens te verstrekken over bijtincidenten die in het verleden hebben plaatsgevonden, wat kan leiden tot geheugen- en rapportagebias. Deelnemers kunnen zich mogelijk niet alle details van het incident herinneren, waaronder het ras van de bijtende hond.
4. **Gebrek aan onafhankelijke verificatie:** Er is geen onafhankelijke verificatie van de gerapporteerde bijtincidenten. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat de gegevens niet volledig accuraat zijn of dat er fouten zijn gemaakt bij het interpreteren van de vragen. Het toevoegen van data uit andere informatiestromen, zoals aangiftes, meldingen bij gemeentes, dierenartsendossiers of gegevens van dierverzekeraars biedt een mogelijkheid tot onafhankelijke verificatie. Uit de enquête bleek dat een groot gedeelte van de eigenaars wiens hond is gebeten door een andere hond een melding heeft gedaan bij de politie en/of gemeente.

5. **Mogelijke sociale wenselijkheid:** Deelnemers kunnen antwoorden geven die sociaal wenselijk zijn in plaats van hun werkelijke ervaringen, vooral bij vragen over de aard en ernst van het bijtincident.

Het is belangrijk om deze zwaktes te benoemen en te overwegen bij het interpreteren van de resultaten en het trekken van conclusies. Daarnaast kun je in de discussie suggereren hoe toekomstige onderzoeken deze zwaktes kunnen aanpakken om de methodologie te verbeteren.

4.2 Reflectie op de resultaten

Deze paragraaf reflecteert op de resultaten van het onderzoek. Per deelvraag zijn de resultaten geïnterpreteerd.

4.2.1 DE ERNST VAN DE SCHADE

De resultaten laten zien dat de meeste bijtincidenten schade aan de huid opleveren, waarbij er vaak hechtingen nodig zijn. Hoe ernstiger de schade, hoe minder frequent een dergelijk incident is. Mogelijk is de frequentie van bijtincidenten met weinig fysieke schade in de realiteit nog hoger. De kans is namelijk aanwezig dat hondeneigenaren eerder geneigd zijn om de enquête in te vullen als zij een ernstiger incident hebben meegemaakt met hun hond.

4.2.2 VERBAND TUSSEN BIJTINCIDENTEN EN HONDENRASSEN

Uit de resultaten blijkt dat bepaalde rasgroepen meer bijtincidenten veroorzaken dan andere. In het bijzonder vertonen rasgroepen 1 (herders en veedrijvers) en rasgroep 3 (terriërs) een verhoogde frequentie bijtincidenten in vergelijking tot andere rasgroepen, onafhankelijk van de ernstgraad van de schade. Opmerkelijk was dat rasgroep 2 (pinchers, schnauzers, molossers en sennenhonden) een toename in bijtincidenten vertoonde naarmate de ernstgraad steeg. Deze resultaten suggereren een mogelijk verband tussen de eigenschappen van deze rasgroepen en bijtgedrag.

Interessant is dat de honden die als "hoog-risicohonden" staan beschreven, significant ernstigere bijtincidenten veroorzaken. Dit resultaat benadrukt mogelijke risico's die samenhangen met hoog-risicohonden en het belang van preventieve maatregelen.

Een opvallend resultaat is van de groep honden die betrokken zijn bij bijtincidenten met ernstgraad 5, een incident met de dood als gevolg. Het aandeel hoog-risicohonden als bijtende hond daalt bij deze ernstgraad sterk ten opzichte van ernstgraad 4. Dit is erg opvallend, aangezien het aandeel hoog-risicohonden toeneemt als de schade van 1 tot en met 4 toeneemt. Mogelijk is dit opvallende resultaat te verklaren door een te kleine steekproefgrootte. Om een betrouwbaarder inzicht te krijgen in bijtincidenten waarbij een hond een andere hond doodbijt (of waarbij de hond ten gevolgen van de verwondingen komt te overlijden), is een grotere steekproefgrootte dan in dit onderzoek (n=12) van belang.

Er zijn enkele zwaktes waar rekening mee gehouden dient te worden bij het interpreteren van de bovenstaande resultaten van deze deelvraag. Deze resultaten zeggen iets over de kans dat een bijtincident wordt veroorzaakt door een bepaalde rasgroep of door een hoog-risicohond. Deze resultaten zijn echter niet gecorrigeerd naar de frequentie waarin deze hondenrassen/-groepen voorkomen in Nederland. Als de rassen binnen een bepaalde rasgroep veel voorkomen in Nederland, dan is het te verwachten dat deze groep meer incidenten veroorzaakt. Dit zegt echter niks over het risico van het hondenras/-groep. Dit is een belangrijk punt wat vervolgonderzoek mee dient te nemen.

Een andere zwakte waar dit onderzoek geen rekening mee heeft gehouden, is het verschil in grootte of gewicht tussen de bijtende en gebeten hond als risicofactor voor een bijtincident met ernstige schade. Hoewel het niet getoetst is op statistische significantie lijken de resultaten er namelijk op te wijzen dat de meeste bijtincidenten met een ernstgraad van 3 of hoger tussen een kleine gebeten hond en een grote bijtende hond plaats te vinden.

De resultaten van dit onderzoek komen overeen met de verwachting dat hoog-risicohonden vaker betrokken zijn bij ernstige bijtincidenten en dat overige honden vaker betrokken zijn bij bijtincidenten met lichte schade.

4.2.3 VERBAND TUSSEN BIJTINCIDENTEN EN AANLIJNSITUATIE

Uit de resultaten blijkt dat de aanlijnsituatie van de betrokken honden geen significant verband heeft met de ernst van bijtincidenten. Zowel honden die aan de lijn lopen als honden die loslopen, vertonen vergelijkbare gemiddelde ernstgraden van de schade. Dit kan aangeven dat de aanlijnsituatie op zichzelf geen doorslaggevende factor is bij het voorspellen van de ernst van bijtincidenten. Er is vervolgonderzoek nodig om de exacte rol van de aanlijnsituatie bij bijtincidenten in kaart te brengen. Hoewel er dus geen significant verschil is in de ernst van de schade, suggereren de resultaten wel dat loslopende honden vaak bijtincidenten veroorzaken (namelijk zo'n 85%).

Dit resultaat suggereert dat het aanlijnen van honden (tenminste in gebieden waar een aanlijnplicht geldt) bijdraagt aan het sterk terugdringen van het aantal bijtincidenten.

De resultaten van dit onderzoek komen overeen met de verwachting dat loslopende honden bovengemiddeld vaak betrokken zijn in een bijtincident. De resultaten komen echter niet overeen met de verwachting dat de schade groter zal zijn als één of beide honden waren aangelijnd.

HOOFDSTUK 5: CONCLUSIE & AANBEVELINGEN

Het doel van het onderzoek was om meer inzicht te verkrijgen in bijtincidenten tussen honden in Nederland. De hoofdvraag van de onderzoek betreft: *“Hoe ziet een gemiddeld bijtincident van hond-op-hond in Nederland eruit, gekeken naar de ernst van het incident, de betrokken hondenrassen en de aanlijnsituatie?”*. Hierbij neemt het onderzoek geen individuele rassen mee, maar zijn de betrokken ingedeeld in rasgroepen en wel of geen hoog-risicohond. De aanlijnsituatie bestaat uit het wel of niet aangeliend zijn van de honden die betrokken zijn bij een bijtincident en of het bijtincident plaatsvond in een gebied waar wel of geen aanlijnplicht gold. Dit onderzoek kan dienen als een basis voor beleidsmakers en hondenbezitters om beter geïnformeerde beslissingen te nemen met betrekking tot preventie en beheersing van bijtincidenten, met als uiteindelijk doel de veiligheid van honden te verbeteren.

In dit hoofdstuk staan de conclusies van het onderzoek beschreven, waarbij er antwoord gegeven wordt op de deelvragen en hoofdvragen. Vervolgens zijn de aanbevelingen aan de doelgroep omschreven.

5.1 De conclusie

Dit afstudeerwerkstuk biedt waardevolle inzichten in hond-op-hond bijtincidenten in Nederland. De resultaten wijzen op het belang van rasgroepen bij het begrijpen van bijtincidenten en benadrukken de rol van hoog-risicohonden bij het veroorzaken van ernstigere incidenten. De bevindingen benadrukken ook dat de aanlijnsituatie op zichzelf mogelijk niet bepalend is voor de ernst van bijtincidenten. Deze resultaten zijn van belang om te bepalen welk soort beleid het meest effectief is om ernstige bijtincidenten tussen honden terug te dringen.

Het onderzoek heeft echter enkele beperkingen, zoals mogelijke vertekeningen in de steekproef en het feit dat het zich baseert op zelfrapportage. Toekomstig onderzoek zou deze beperkingen kunnen aanpakken en verder kunnen verkennen hoe specifieke raskenmerken en andere factoren bijdragen aan bijtincidenten.

Hieronder staan eerst de antwoorden op de deelvragen beschreven en vervolgens het antwoord op de hoofdvraag.

1. Wat is de ernst van de schade van bijtincidenten van hond-op-hond in Nederland?

Een gemiddeld bijtincident van hond-op-hond in Nederland heeft een gemiddelde ernstgraad van de schade van 1,69 op een schaal van 1 tot 5. Een bijtincident met schade 1 (schade aan de huid, maar geen hechtingen nodig) komt het meest voor.

2. Wat is het verband tussen de ernst van een incident en het ras van de betrokken honden?

De resultaten laten zien dat honden van alle rasgroepen bijtincidenten veroorzaken. Honden uit rasgroep 1 en 3 veroorzaken de meeste bijtincidenten, onafhankelijk van de schade. Zoals in het vorige hoofdstuk besproken, ligt dit mogelijk aan de frequentie waarop deze honden voorkomen in Nederland. Rasgroep 2 veroorzaakt meer bijtincidenten naarmate de ernstgraad van de schade hoger is. Het is aannemelijk om te concluderen dat deze rasgroep een risicofactor vormt voor het ontstaan van een ernstig bijtincident. Dit is aannemelijk omdat het aandeel in bijtincidenten van deze rasgroep afhankelijk is van de schade (hoe hoger de schade, hoe sterker de stijging in het aandeel van deze rasgroep).

Hoog-risicohonden veroorzaken bijtincidenten met een gemiddelde schade van 1,9 op een schaal van 1 tot 5, waar dit bij overige honden 1,6 is. Het aandeel hoog-risicohonden neemt toe naarmate de ernstgraad van de schade stijgt. Ernstgraad 5 wijkt hier in de resultaten vanaf, hoewel de steekproef niet groot genoeg is om hier betrouwbare conclusies uit te kunnen trekken.

3. Wat is het verband tussen de ernst van een incident en de aanlijnsituatie van de betrokken honden?

Als de bijtende hond los van de lijn liep, was de ernstgraad van de schade 1,7 op een schaal van 1 of 5, tegenover 1,5 als de bijtende hond aan de lijn liep. De gemiddelde ernstgraad van de schade was in zowel het losloopgebied als in een gebied met aanlijnplicht 1,7. Deze verschillen in ernstgraad waren statistisch niet significant. In de praktijk betekent dit dat het wel of niet aangeliend zijn van honden niet zorgt voor een verschil in de ernstgraad van de schade van een bijtincident.

“Hoe ziet een gemiddeld bijtincident van hond-op-hond in Nederland eruit, gekeken naar de ernst van het incident, de betrokken hondenrassen en de aanlijnsituatie?”

Een gemiddeld bijtincident heeft een ernstgraad van 1,69 op een schaal van 1 tot 5, wordt veroorzaakt door een herder, veedrijver of terriër, niet veroorzaakt door een hoog-risicohond en veroorzaakt door een loslopende hond. Naarmate de ernstgraad van een bijtincident hoger wordt, is de kans groter dat een hond uit rasgroep 2, een hoog-risicohond en door een loslopende hond dit incident veroorzaakt

5.2 De aanbevelingen

Op basis van het onderzoek zijn er enkele aanbevelingen. Deze aanbevelingen zijn hieronder beschreven. Hierbij is er onderscheid gemaakt tussen aanbevelingen op korte termijn (tot drie jaar) en lange termijn (3 tot 10 jaar). De aanbevelingen maken onderscheid in aanbevelingen voor beleid en aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

5.2.1 AANBEVELINGEN OP KORTE TERMIJN

Beleid bijtincidenten

Handhaven op de aanlijnplicht

Op basis van het uitgevoerde onderzoek is de eerste aanbeveling om de problematiek rondom bijtincidenten te verkleinen, het handhaven op de aanlijnplicht. Het onderzoek wees uit dat 85% van de bijtende honden los van de lijn liep ten tijde van het bijtincident. Dit geldt zowel bij bijtincidenten met lichte als zware schade. Om bijtincidenten terug te dringen, is het van belang dat eigenaren zich houden aan de aanlijnplicht en alleen hun honden los laten in losloopgebieden als de hond sociaal is en goed onder appèl staat. Strengere handhaving op de aanlijnplicht is hiervoor een mogelijke oplossing, maar een campagne gericht aan hondeneigenaren behoort ook tot de aanbevelingen. Een dergelijke campagne heeft als doel om hondeneigenaren het belang in te laten zien van de aanlijnplicht. Hiernaast verspreidt de campagne kennis waardoor hondeneigenaren geen honden meer los laten lopen in losloopgebieden die een risicofactor zijn op bijtincidenten.

Tijdelijke rasgebonden muilkorfplicht

Dit onderzoek toont geen oorzakelijk verband aan tussen het hondenras en een vergroot risico op ernstige bijtincidenten. Echter, het onderzoek toont wel een correlatie aan tussen deze twee factoren. Er is vervolgonderzoek nodig om te bepalen wat het meest effectieve beleid is op lange termijn. Een muilkorfplicht voor de rassen die uit dit onderzoek zijn gekomen als honden die bovengemiddeld vaak ernstige bijtincidenten

veroorzaken, beperkt op korte termijn het risico op ernstige bijtincidenten. De aanbeveling is echter wel van tijdelijke aard, aangezien het literatuuronderzoek ook aantoont dat er geen oorzakelijk verband bestaat tussen het ras van de hond en het risico op ernstige bijtincidenten. Hierom is een rasgebonden, permanente, muilkorfplicht niet te onderbouwen.

De groepen honden die bovengemiddeld veel (ernstige) bijtincidenten veroorzaken, zijn honden uit rasgroepen 1, 2 en 3 (volgens de indeling van Raad van Beheer op kynologisch gebied). Hiernaast veroorzaken honden die in 2017 gekenmerkt zijn als hoog-risicohonden (zie bijlage 2) gemiddeld ernstigere bijtincidenten. De aanbeveling op basis van dit onderzoek is om voor de bovenstaande groepen honden een tijdelijke muilkorfplicht in te stellen. Hierbij dient rekening gehouden te worden met dat dit onderzoek heeft gesuggereerd dat het verschil in grootte een belangrijke voorspeller is voor ernstige incidenten. Om ernstige bijtincidenten te voorkomen is een tijdelijke muilkorfplicht voor grotere type honden van de bovenstaande groepen aangeraden.

Vervolgonderzoek

De eerste aanbeveling voor vervolgonderzoek op korte termijn is om de onderzoeksresultaten uit dit onderzoek te corrigeren naar de frequentie en verdeling waarin hondenrassen voorkomen in Nederland. Dit is een belangrijke stap in het identificeren of het hondenras een daadwerkelijke risicofactor is bij (ernstige) bijtincidenten. Momenteel is namelijk nog onduidelijk of bepaalde groepen honden hoog scoren in de frequentie (ernstige) bijtincidenten, omdat zij een hoger risico vormen of omdat er simpelweg meer van deze honden zijn.

5.2.2 AANBEVELINGEN OP LANGE TERMIJN

Beleid bijtincidenten

Vergunningsstelsel voor het houden van honden

Het literatuuronderzoek wat gedaan is ter voorbereiding van dit onderzoek laat zien dat situationele en eigenaar-gerelateerde factoren (opvoeding, historie en verzorging van de hond, de mate van onder controle hebben en de situatie waarin de hond bijt) de grootste voorspellers zijn van een bijtincident. Dit onderzoek heeft geen oorzakelijk verband aangetoond tussen (ernstige) bijtincidenten en het hondenras. Bovendien heeft Nederland een rasgebonden beleid gekend (RAD 1993 – 2008) die ineffectief bleek in het terugdringen van ernstige bijtincidenten. Hierom is de aanbeveling op basis van de bovenstaande factoren dat de Nederlandse overheid gaat werken aan een beleid om bijtincidenten terug te dringen die gericht is op de voorspellende factoren van een bijtincident: de eigenaar en de situatie waarin een bijtincident plaatsvindt. Een voorbeeld hiervan is een vergunningsstelsel waarbij een eigenaar van een (hoog-risico)hond een cursus moet volgen, zijn hond moet registreren in een speciaal register, gedragstest afleggen met de hond of aanvullende regels, zoals een muilkorf- of aanlijnplicht.

Landelijk registratiepunt bijtincidenten

Een zwakte van dit onderzoek en andere onderzoeken om bijtincidenten in kaart te brengen, is het ontbreken van een objectieve en consistente dataset. De aanbeveling hiervoor is dat de overheid een landelijk registratiesysteem invoert die bijtincidenten systematisch en consistent bijhoudt. Hiermee ontstaat een waardevolle dataset waarmee een nulmeting neer kan worden gezet. Hierdoor kan objectief de effectiviteit van eventuele maatregelen tegen bijtincidenten gemeten worden. Op basis van dit onderzoek en voornamelijk de zwaktes van dit onderzoek is dus een landelijk bijgehouden systeem voor bijtincidenten aanbevolen.

Vervolgonderzoek

Herhaalonderzoek met een bredere onderzoeksgroep

Om betere conclusies te kunnen trekken en beter onderbouwd beleid te formuleren, is het aanbevolen om dit onderzoek te herhalen op grotere schaal. Hierbij wordt naast verklaringen van hondeneigenaren ook gebruik gemaakt van andere informatiebronnen, zoals aangiftes, meldingen bij gemeentes, dierenartsdossiers of gegevens van dierverzekeringen. Deze onderzoeksmethode waarbij de onderzoeksgroep breder is, vergroot de betrouwbaarheid van de resultaten.

Een landelijk registratiesysteem zoals eerder in dit hoofdstuk omschreven, vergroot de betrouwbaarheid van de resultaten als onderzoekers deze dataset gebruiken in vervolgonderzoek.

Vervolgonderzoek naar de bijtende hond

Onderzoek naar bijtincidenten vanuit het perspectief (van de eigenaar) van de gebeten hond is onvoldoende. Om een betrouwbaar oorzakelijk verband aan te tonen, is het van belang om na een bijtincident vervolgonderzoek te doen naar de bijtende hond en de eigenaar van de bijtende hond. Op deze manier kan achterhaalt worden welke factoren de grootste voorspellers zijn voor een ernstig bijtincident. Hierbij dient rekening gehouden te worden met situationele en eigenaar-gerelateerde factoren die in het literatuuronderzoek naar voren zijn gekomen.

BIBLIOGRAFIE

- Ambassade De France. (2022). *Importation of animals into France*. Retrieved from [se.ambafrance.org: https://se.ambafrance.org/Importation-of-animals-into-France](https://se.ambafrance.org/Importation-of-animals-into-France)
- Boersma, L. (2018). *Agressie*. Retrieved from [www.hondenlot.nl: https://hondenlot.nl/gedragstherapie/agressie](https://hondenlot.nl/gedragstherapie/agressie)
- Dam, M. v. (2017, mei 17). *Stand van zaken dierenwelzijn*. Retrieved from www.rda.nl: file:///C:/Users/User/Downloads/Kamerbriefstandvanzakendierenwelzijn.pdf
- Dibevo. (2019, September 17). *Nieuwe Cijfers: Meer dan 27 miljoen huisdieren in Nederland*. Retrieved from [www.dibevo.nl: https://dibevo.nl/nieuws/nieuwe-cijfers-meer-dan-27-miljoen-huisdieren-in-nederland](https://dibevo.nl/nieuws/nieuwe-cijfers-meer-dan-27-miljoen-huisdieren-in-nederland)
- Dibevo. (2021, Februari 10). *Coronacrisis zorgt voor piek in huisdierbezit*. Retrieved from [www.dibevo.nl: https://dibevo.nl/pers/coronacrisis-zorgt-voor-piek-in-huisdierbezit](https://dibevo.nl/pers/coronacrisis-zorgt-voor-piek-in-huisdierbezit)
- Dibevo. (2021, Mei 12). *Persconferentie vooral teleurstellend voor dierverzorgers*. Retrieved from [www.dibevo.nl: https://dibevo.nl/nieuws/persco-vooral-teleurstellend-voor-dierverzorgers](https://dibevo.nl/nieuws/persco-vooral-teleurstellend-voor-dierverzorgers)
- Haverkort, E. (2023, Oktober 4). *Pijlers: Landbouw en Natuur*. Retrieved from [Dierenwelzijn: https://www.vvd.nl/pijlers/landbouw-en-natuur/](https://www.vvd.nl/pijlers/landbouw-en-natuur/)
- Hondenbescherming. (2023). *Feiten en cijfers*. Retrieved from [Minder hondenbeten](https://www.minderhondenbeten.nl).
- Landeshauptstadt München. (2022). *Gefährliche Hunde*. Retrieved from [www.Muenchen.de: https://www.muenchen.de/rathaus/Stadtverwaltung/Kreisverwaltungsreferat/Sicherheit/Gefaehrliche-Hunde.html](https://www.muenchen.de/rathaus/Stadtverwaltung/Kreisverwaltungsreferat/Sicherheit/Gefaehrliche-Hunde.html)
- Lockwood, R. (2016). *Ethology, Ecology and Epidemiology of Canine Aggression*. In J. Serpell, *The Domestic Dog: Its Evolution, Behavior and Interactions with People* (pp. 160-180). Cambridge: Cambridge University Press.
- MacLean, E. L., Snyder-Mackler, N., VonHoldt, B. M., & Serpell, J. A. (2019, Oktober 2). *Highly heritable and functionally relevant breed differences in dog behaviour*. Retrieved from Royal Society Publishing: DOI: 10.1098/rspb.2019.0716
- Mills, D. S., Demontigny-Bédard, I., Gruen, M., Klinck, M. P., McPeake, K. J., Barcelos, A. M., . . . Levine, E. (2020). Pain and problem behavior in cats and dogs. *Animals* 10, 3018.
- Minder-Hondenbeten. (2021). *Wat is agressie*. Retrieved from [www.minderhondenbeten.nl: https://www.minderhondenbeten.nl/agressie/wat-is-agressie/](https://www.minderhondenbeten.nl/agressie/wat-is-agressie/)
- Ostrander, E. A. (2007). Genetics and the Shape of Dogs: studying the new sequence of the canine genome. *American Scientist*, 95(5), 406-413.
- Overheid.nl. (2009, Januari 01). *Regeling Agressieve Dieren*. Retrieved from [www.overheid.nl: https://wetten.overheid.nl/BWBR0005841/2005-08-13](https://wetten.overheid.nl/BWBR0005841/2005-08-13)
- Pluijmakers, J., Bowen, J., & Fatjo, J. (2019). *The Safe Dog Project*. Maastricht: Davalon.
- Raad van Beheer. (2023). *Rashonden*. Retrieved from [Houden van honden: https://www.houdenvanhonden.nl/kopen-verzorgen-en-opvoeden-van-je-hond/stamboom-en-registratie-van-je-hond/rashonden/](https://www.houdenvanhonden.nl/kopen-verzorgen-en-opvoeden-van-je-hond/stamboom-en-registratie-van-je-hond/rashonden/)
- Salonen, M., Mikkola, S., Niskanen, J. E., Hakanen, E., Sulkama, S., Puurunen, J., & Lohi, H. (2023, april 19). *Breed, age, and social environment are associated with personality traits in dogs*. Retrieved from University of Helsinki: <https://doi.org/10.1016/j.isci.2023.106691>
- Salonen, M., Sulkama, S., Mikkola, S., Puurunen, J., Hakanen, E., Tiira, K., . . . Lohi, H. (2020). Prevalence, comorbidity, and breed differences in canine anxiety in 13,700 Finnish pet dogs. *Scientific Reports*, 1-11.
- Schouten, C. (2018, november 9). *Stand van zaken hoogrisicohonden*. Retrieved from [Overheid.nl: https://open.overheid.nl/documenten/ronl-d3c5842d-395a-4132-a35c-9f55689c306e/pdf](https://open.overheid.nl/documenten/ronl-d3c5842d-395a-4132-a35c-9f55689c306e/pdf)

- Sueda, K. L., & Malamed, R. (2014). Canine aggression toward people: a guide for practitioners. *Veterinary Clinics: Small Animal Practice*, 599-628.
- Tiira, K., Sulkama, S., & Lohi, H. (2016). Prevalence, comorbidity and behavioral variation in canine anxiety. *Journal of Veterinary Behavior*, 36-44.
- Tiira, L., Sulkama, S., & Lohi, H. (2016). Prevalence, comorbidity, and behavioral variation in canine anxiety. *Journal of Veterinary Behavior*, 36-44.
- Tilbeurgh, N. v. (2020, December 13). Korte aanlijnplicht slecht voor hondenwelzijn. (S. Steenbergen, Interviewer)
- TNS-Nipo. (2007). *Hondenbeten in perspectief*.
- Trendpanel-Gezelschapsdieren. (2019). *Pet Monitor*. Dronten: Aeres Hogeschool, HAS Hogeschool.
- Veldhuijsen, Y. v. (2021, maart 30). *Hondentrainer waarschuwt voor corona-honden: 'We koersen af op nationale ramp aan bijtincidenten'*. Retrieved from [www.AD.nl: https://www.ad.nl/binnenland/hondentrainer-waarschuwt-voor-corona-honden-we-koersen-af-op-nationale-ramp-aan-bijtincidenten~af456dee/](https://www.ad.nl/binnenland/hondentrainer-waarschuwt-voor-corona-honden-we-koersen-af-op-nationale-ramp-aan-bijtincidenten~af456dee/)

BIJLAGE 1: ENQUÊTE

Incidenten hond-op-hond in beeld

Deze enquête is bedoeld voor eigenaren die in de afgelopen drie jaar hebben meegemaakt dat hun hond gebeten is door een andere hond. Het gaat hierbij om incidenten met fysieke schade aan uw hond.

1. Wat was de schade van het incident aan uw hond?

- ☐ Graad 1 – Schade aan de huid, maar geen hechtingen nodig
- ☐ Graad 2 – Schade aan huid en hechtingen nodig
- ☐ Graad 3 – Schade aan huid en spieren/pezen en hechtingen nodig
- ☐ Graad 4 – Ernstige schade aan spieren en/of organen en een operatie nodig
- ☐ Graad 5 – Hond is overleden door zeer ernstige schade

2. Is er een melding van het incident gemaakt bij een instantie?

- ☐ Ja, aangifte bij de politie
- ☐ Ja, een melding bij de gemeente
- ☐ Nee

3. Welke situatie was ten tijde van het incident van toepassing op uw hond?

- ☐ Mijn hond liep los in een losloopgebied
- ☐ Mijn hond liep los en dit was niet in een losloopgebied
- ☐ Mijn hond liep aan de lijn in een losloopgebied
- ☐ Mijn hond liep aan de lijn en dit was niet in een losloopgebied

4. Welke situatie was ten tijde van het incident van toepassing op de bijtende hond?

- ☐ De andere hond liep los in een losloopgebied
- ☐ De andere hond liep los en dit was niet in een losloopgebied
- ☐ De andere hond liep aan de lijn in een losloopgebied
- ☐ De andere hond liep aan de lijn en dit was niet in een losloopgebied

5. Uw hond is van het ras:

(Gelieve zo goed mogelijk het ras aan te geven. In geval van een kruising gelieve aan te geven met welke rassen de hond gekruist is. Indien het ras niet te herleiden is, kunt u hier 'onbekend' invullen.)

(.....)

7. De andere hond is van het ras:

(Gelieve zo goed mogelijk het ras aan te geven. In geval van een kruising gelieve aan te geven met welke rassen de hond gekruist is. Indien het ras niet te herleiden is, kunt u hier 'onbekend' invullen.)

(.....)

9. Algemeen (demografische gegevens)

- Geslacht
- Provincie
- Gemeente

10. Ruimte voor overige opmerkingen

(.....)

BIJLAGE 2: LIJST HOOG-RISICOHONDEN

De volgende honden, look-alikes en alle kruisingen met of tussen deze honden vallen in elk geval onder de categorie hoog-risicohond:

1. Akita
2. American Bulldog
3. American Pitbull Terriër
4. American Staffordshire Terrier
5. Boerboel
6. Bull Mastiff
7. Bull Terrier
8. Cane Corso
9. Dogo Argentino
10. Dogo Canario
11. Staffordshire Bull Terrier.
12. Rottweiler
13. Tosa
14. Fila Brasileiro
15. Anatolische herder,
16. Zuid-Russische Owcharka
17. Kaukasische Owcharka
18. Pitbull achtigen: alle kruisingen met een pitbull: pocket bully, micro bully, pocket pitbull, extreme pocket bully, Regular bully, Regular Pitbull, xl en xxl pitbull, xl en xxl bully, rednose pitbull, rednose bully
19. Bully Kuta
20. Alano
21. Bandog

BIJLAGE 3: HOND-OP-HOND BIJTINCIDENTEN IN DE MEDIA

Hieronder is een overzicht te zien van de in de online media vermelde bijtincidenten van 2020/2021 ten opzichte van 2018/2019.

2020/2021

<https://www.omroep gelderland.nl/nieuws/2402686/Hond-doodgebeten-in-wachtkamer-dierenarts-Dit-is-voor-mij-de-druppel>
<https://www.bd.nl/tilburg-e-o/agressieve-hond-bijt-meerdere-honden-in-tilburg-politie-zoekt-slachtoffers~a272fe1b/>
<https://www.rtvoost.nl/nieuws/1488246/Hond-Sammy-uit-Almelo-doodgebeten-door-staffords-Weet-wat-voor-hond-je-in-huis-haalt>
<https://www.hartvannederland.nl/nieuws/dieren/maltezer-stacey-doodgebeten-door-duitse-herder>
<https://www.hartvannederland.nl/nieuws/chihuahua-foxy-doodgebeten-mastiff>
<https://www.dvhn.nl/groningen/Ruwharige-teckel-van-oudere-vrouw-dood-na-aanval-van-pitbull-achtige-hond-in-Groningen-Hij-beet-het-beest-direct-in-de-kop-26567349.html>
<https://www.ad.nl/rotterdam/klein-hondje-wordt-doodgebeten-door-andere-viervoeter-hulp-mag-niet-meer-baten~a897ec96/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
<https://schie.nu/nieuws/8119/weer-hondje-doodgebeten-in-schiedam>
<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5221610/politie-den-haag-doodgeschoten-pitbulterrier>
<https://www.ad.nl/rotterdam/twee-honden-gewond-na-aanval-door-agressieve-amerikaanse-bulldog-op-zuid~a5e12429/>
<https://www.ad.nl/waterweg/agressieve-hond-bijt-chihuahua-s-dood-voor-ogen-van-baasje~a38600ace/>
<https://www.ad.nl/utrecht/hond-gino-9-overleeft-aanval-van-pitbulls-in-overvecht-als-ik-er-niet-tussen-was-gesprongen-was-gino-nu-dood~aefbfd71/>
<https://www.ad.nl/den-haag/agent-schiet-agressieve-hond-dood-nadat-hij-twee-honden-aanviel~abe6d93e/>

2018/2019

<https://www.facebook.com/ZFMzoetermeer/posts/loslopende-pitbull-bijt-chihuahua-doodeen-pitbull-heeft-op-het-kraaienveld-seghw/1772478536392093/>
<https://www.bd.nl/brabant/hondje-doodgebeten-door-rottweiler-iedereen-was-bang-voor-dat-beest~a954eff0/>
<https://www.telegraaf.nl/nieuws/3647002/losgebroken-herdershond-bijt-hondje-van-vrouw-dood>
<https://www.telegraaf.nl/nieuws/3416490/mechelse-herder-bijt-chihuahua-dood>
<https://www.ad.nl/rotterdam/man-zwaargewond-na-aanval-hond-in-hoogvliet~a9d14f1d/>
<https://www.ad.nl/rotterdam/restauranthouder-zag-hoe-chihuahua-werd-doodgebeten-we-gaven-mond-op-mondbeademing~a958808d/>
<https://www.ad.nl/noord-holland/chihuahua-diesel-ernstig-gewond-na-aanval-van-agressieve-hond-in-zaandam~ad15b526/>

BIJLAGE 4: ONLINE KANALEN VOOR ENQUÊTE

Facebookgroepen

• Honden en zo	9.900 leden
• Hondenboel	24.200 leden
• Dieren	2.000 leden
• Kruising honden	9.100 leden
• Hond zoekt thuis	25.800 leden
• Met de hond op vakantie	48.500 leden
• Hondenmarktplaats	12.100 leden
• Hondengedrag en training	15.700 leden
• Hondentraining en advies	6.100 leden
• Marktplaats voor de hondensport	5.800 leden
• Gouden mand gezocht	26.400 leden
• Dierenvrienden	2.200 leden
• Dieren en ethiek	4.100 leden
• Vrienden voor alle dieren	2.000 leden
• Dierenvrienden helpen elkaar	6.200 leden
• Dierenliefde	3.800 leden

Checklist Schriftelijk Rapporteren

Naam:

Klas:

*De beoordelingscriteria die met een * zijn aangegeven, zijn 'killing points'. Wanneer de assessor daarvan meer dan vijf heeft aangekruist, dien je het rapport/verslag op alle onvoldoende onderdelen te verbeteren. In het afstudeerwerkstuk zijn geen 'killing points' toegestaan!*

1. Het taalgebruik

- ☐ Bij meer dan drie grammaticale, spel- en typefouten per duizend woorden is het rapport/verslag afgekeurd!*
- ☐ Heeft een actieve schrijfstijl (geen 'worden')*
- ☐ Is zakelijk, formeel en objectief *
- ☐ Is coherent (samenhangend: verwijs- en verbindingswoorden)*
- ☐ Heeft een adequate interpunctie*
- ☐ Bevat niet de persoonlijke voornaamwoorden: ik/ mij/me, jij/je/jou, jullie, u, wij/we/ons. *
- ☐ Is doelgroepgericht* (lezerspubliek)
- ☐ Is stilistisch (qua stijl) uniform*

2. De ordening

- ☐ Het verslag/rapport is logisch opgebouwd
- ☐ Elk hoofdstuk heeft een logische alineastructuur
- ☐ Elk hoofdstuk kent een introductie (m.u.v. H.1)

3. Het rapport/verslag

- ☐ Is ingebonden (hard copy)*
- ☐ Is vrij van plagiaat*
- ☐ De pagina's zijn genummerd*

4. De omslag

- ☐ Bevat de titel
- ☐ Vermeldt de auteur(s)

5. De titelpagina/het titelblad

- ☐ Heeft een specifieke titel*
- ☐ Vermeldt de auteur(s)*
- ☐ Vermeldt de plaats en de datum*
- ☐ Vermeldt de opdrachtgever(s)*

6. Het voorwoord:

- ☐ Bevat de persoonlijke aanleiding tot het schrijven van het rapport/verslag
- ☐ Bevat persoonlijke bedankjes (persoonlijke voornaamwoorden toegestaan)

7. De inhoudsopgave:

- ☐ Vermeldt alle genummerde onderdelen van het rapport/verslag*
- ☐ Vermeldt de samenvatting en de bijlage(n)
- ☐ Is overzichtelijk/gestructureerd
- ☐ Heeft een correcte paginaverwijzing

8. De samenvatting:

- ☐ Is een verkorte versie van het gehele rapport/verslag
- ☐ Bevat de conclusies
- ☐ Bevat suggesties voor verder onderzoek

- ☐ Bevat geen persoonlijke mening
- ☐ Staat direct na de inhoudsopgave

9. De inleiding

- ☐ Is hoofdstuk 1*
- ☐ Beschrijft het kader/de context en de aanleiding*
- ☐ Geeft inhoudelijke achtergrondinformatie*
- ☐ Bevat de probleemstelling/de onderzoeksvraag*
- ☐ Vermeldt het doel*
- ☐ Bevat een leeswijzer voor het rapport/verslag*

10. Materiaal en methode

- ☐ Beschrijft de gevolgde onderzoeksmethode
- ☐ Past bij de onderzoeksvraag/-vragen*
- ☐ Beschrijft de variabelen/eenheden
- ☐ Beschrijft de methode van data-analyse

11. De (opmaak van de) kern

- ☐ Bestaat uit genummerde hoofdstukken en (sub)paragrafen (maximaal drie niveaus)*
- ☐ Deze zijn verschillend in opmaak*
- ☐ De hoofdstukken en (sub)paragrafen hebben een passende titel
- ☐ Een hoofdstuk beslaat ten minste één pagina
- ☐ Een nieuw hoofdstuk begint op een nieuwe pagina
- ☐ De zinnen lopen door (geen 'enter' binnen een alinea gebruiken)
- ☐ De figuren zijn (door)genummerd en hebben een passende titel (onder de figuur)*
- ☐ De tabellen zijn (door)genummerd en hebben een passende titel (boven de tabel)*
- ☐ Tabellen en figuren zijn zelfstandig te begrijpen
- ☐ In de tekst zijn er verwijzingen naar figuren en/of tabellen*
- ☐ De tekst bevat verwijzingen naar de desbetreffende bijlage(n)
- ☐ De tekst is ook zonder verwijzingen te begrijpen

12. De discussie

- ☐ Vermeldt de interpretatie(s) van de resultaten
- ☐ Bevat een vergelijking met relevante literatuur
- ☐ Geeft de valide argumentatie weer
- ☐ Evalueert de gebruikte onderzoeksmethode
- ☐ Bevat een kritische reflectie op de eigen bevindingen

13. De conclusies en aanbevelingen

- ☐ Beide zijn gebaseerd op relevante feiten
- ☐ Bevatten geen nieuwe informatie*

14. De bronvermelding

- ☐ Verwijzingen in de tekst zijn conform de APA-normen*
- ☐ De literatuurlijst is conform de APA-normen opgesteld*

15. De bijlagen

- ☐ Zijn genummerd
- ☐ Zijn voorzien van een passende titel
- ☐ Bevatten geen eigen analyse
- ☐ Zijn overzichtelijk weergegeven